

PLANTENWERKGROEP

IVN-Oisterwijk --- NMC-Schijndel ---- Natuurgroep Gestel

Plant van de maand juni 2022

ivn natuur
educatie
Oisterwijk

Krabbenscheer

Algemeen

Wetensch. naam	Stratiotes aloides L.
Uitspraak	Strátiotes áloides
Familie	Hydrocharitaceae/ Waterkaardfamilie
Geslacht	Stratiotes /Krabbenscheer
Soort	Krabbenscheer
Levensvorm	Hydrofyt
Plantvorm	Waterplant
Hoogte	15 – 40 cm.
Plant	Tweehuizig
Wortels	Wortelstok
Stengel	Rechtopstaand
Bladstand	Verspreid
Bladvorm	Lijnvormig
Bladkleur	Donkergroen/grasgroen
Bladrand	Stekelig getand
Bloeiperiode	Mei – juni - juli
Bloeiwijze	Enkel/groepje
Bloemkleur	Wit
Bloementype	Eenslachtig
Kelkbladen	-
Kroonbladen	3
Meeldraden	veel
Stijlen	6
Stempels	2
Vruchtbeginsel	Onderstandig
Vrucht	Doosvrucht
Leefvorm	Overblijvend
Groeiplaats	Laagveengebied

Foto 1. Krabbenscheer

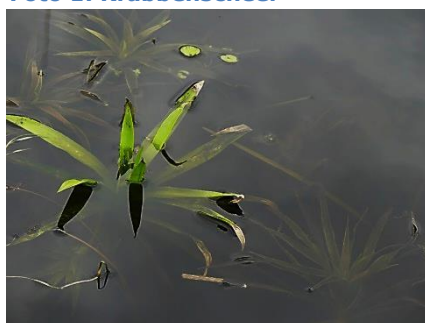
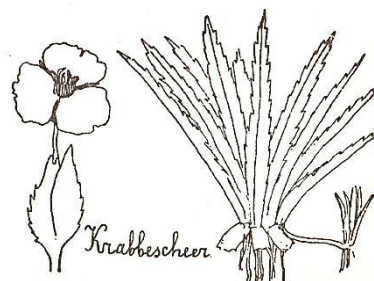

Foto 2. Opstijgende rozetten

Afb. 3. 'Eerste Krabbenscheer'

Foto 4. Wotrelstok

Inleiding

Hier is ie weer, de Krabbenscheer. Het is april en ik zie de rozetten naar boven komen(foto 2). Elk jaar opnieuw een mooie verschijning, ook nu. De eerste keer zie ik Krabbenscheer op bladzijde 197 van de 'Geïllustreerde Flora van Nederland' 20^e druk, 1960(afb.3). Daar valt de plant op door de stugge stekelige bladeren. Nooit meer vergeten, doch veel later gevonden. Ik moest duidelijk in een ander gebied komen. Dit jaar zie ik zeeën(sloten) Krabbenscheer in de Kop van Overijssel.

Naamgeving

Stratiotes. De bladeren lijken zwaardvormig. Een zwaard doet denken aan een soldaat. Het Griekse *Stratiotes* stelt soldaat voor. Zo komen we achter de betekenis van het eerste deel van de plantennaam, de plant ziet er –zoals een soldaat- 'bewapend' uit.

Aloides. *Aloides* is aloë-achtig. Bekijk de Aloë vera en je ziet gelijkenis in de bladerrozetten van de twee planten. Ook het tweede deel van de plantennaam duidt dus op de bladeren.

Krabbenscheer. Voor de verklaring van de Nederlandse naam moeten we naar de bloeiwijze van de plant. De bloem bloeit vanuit een bloemschede die de vorm van twee bootvormige gestekelde kleppen heeft (afb.3). Hierin vinden we gelijkenis met de scharen van de *krab*. *Krabbenschaar* en *Krabbenscheer* zijn prachtige namen toch!

In het Fries, Frans, Duits en Engels noemt men de plant achtereenvolgens: Ielstikel, Aloès d'eau, Krebschere en Water soldier. Van deze serie namen moet me van het hart dat *Water soldier* (watersoldaat) toch veel mooier is dan onze *Sailor* (matroos).

Soldatenkruid zou een toepasselijke volksnaam kunnen zijn. Andere (volks)namen: *Moerasaloë*, *Wateraloë*, *Waterster* en *Wateryucca*. Ook zijn er namen die op de stekels duiden zoals: *Schaarden*, *Scheren* en *Kaarde*.

Plaatsing

Heukels* plaatst de plant in de Waterkaardefamilie, verder in het geslacht *Stratiotes* (*Krabbenscheer*) en de soort *Krabbenscheer*. In het geslacht *Stratiotes* worden verder geen andere planten genoemd.

Beschrijving

Levensvorm. *Krabbenscheer* is een overblijvende plant en valt bij de indeling van Raunkiaer onder de Hydrofyten. Het is een waterplant met een afmeting tussen de 15 en 40 cm.

Wortels. De plant heeft een dikke wortelstok waar bladrozetten op groeien (foto 4; helaas onduidelijk).

Stengels. Er zijn korte (tot 5 cm), dikke (tot 3 cm) stengels. Hierop groeien de bladrozetten. Dat de plant onbehaard is zal je niet verbazen als je bedenkt dat de rozetten zich onder en vaak half boven water bevinden.

Bladeren. De verspreid staande bladeren vormen rozetten (foto 5). Kijken we naar één blad (foto 6 en 7), dan kunnen we opmerken dat die: - langwerpig is; - goetvormig gekromd is; - het stijve blad stekelig getand is; - elke tand een naar voren staande stekel heeft; - het blad een paar decimeter lang kan zijn. De kleur van de bladeren is afhankelijk van de plaats waar het bladrozet zich bevindt: onder water wijnrood/donkergroen, boven water grasgroen (foto 2).

's-Winters ligt de plant op de bodem, de bladcellen zijn met water gevuld. Als de koolzuurassimilatie in de lente op gang komt worden er nieuwe bladeren gevormd waarvan de cellen met gas gevuld zijn. De plant kan dan door het lagere soortelijk gewicht opstijgen. De ons bekende aanblik van de *Krabbenscheer* verschijnt.

Bloemen. De bloemen moeten we in de bladoksels van de bladeren zoeken, er zijn relatief weinig bloemen. De tweehuizige plant heeft uiteraard éénslachtige bloemen.

Foto 5. Rozet

Foto 6. Blad bovenzijde

Foto 7. Blad onderzijde

Foto 8. Vrouwelijk bloempje

Foto 9. Mannelijk bloempje

Vrouwelijke plant. Deze kent een enkele bloeiwijze. Het ene witte bloempje is als een trechtertje van ± 4 cm dat gevormd wordt door de kroonblaadjes (foto 8). Het heeft bleekgroene kelkslippen. Er zijn zes korte stijlen, elk met twee stempels. Er zijn wel staminodia ($\rightarrow$ meeldraden waarvan de helmknoppen geen stuifmeel voortbrengen); onvruchtbare meeldraden dus.

Mannelijke plant. Deze kent een samengestelde bloeiwijze, er is een groepje van drie tot zes stuks (foto 9). Daarvan bloeit er maar steeds één enkel alleen. Het witte bloempje is als een schaalpje. Het heeft twee soorten meeldraden: ± 12 korte helmdraden met tweehokkige helmknopjes en verder nog draadvormige meeldraden.

Vruchten. Bestuiving van de bloem kan door vliegen die vooral 's-Morgens op de aasgeur afkomen. De kans dat een vrouwelijke bloem bevrucht zal worden is klein omdat de tweehuizige plant meestal uit een kolonie klonen van vrouwelijk of juist mannelijke planten bestaat. Als het bevruchte vruchtbeginsel van de bloem uitgroeit wordt het een bes-/leerachtige vlezig doosvrucht die naast de bloeischede uitsteekt.

De zaden zijn buisvormig met een lengte tot 10 mm en een breedte van 3 mm en is naar de top vernauwd. De vrucht lijkt zo op een steeltje te staan.

Vanuit de oksels van enkele bladeren groeien uitlopers (foto 10a en 10b). Aan de top van die uitloper ontwikkelt zich een nieuwe plant. Vegetatieve vermeerdering.

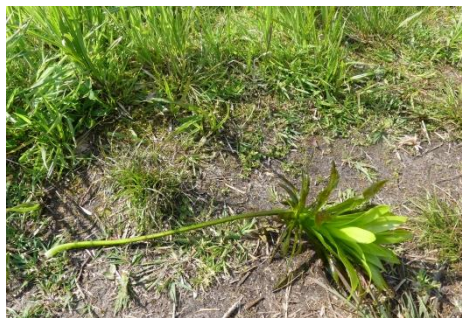

Foto 10a. Vegetatieve vermeerdering

Foto 10b. Vegetatieve vermeerdering

Groeiplaats

Krabbenscheer – waarvan de wortels in het water hangen en maar losjes met de ondergrond verbonden zijn – leeft in water van een halve tot twee meter diep. Vooral in laagveenplassengebieden vinden we de plant. Als tussenschakel tussen water- en oeverplanten levert Krabbenscheer een grote bijdrage aan het verlandingsproces. Hij/zij groeit in zoet water en minder in brak water. Een (min of meer) voedselrijk en (zwak)zuur tot (zwak)basisch milieu heeft de voorkeur.

Foto 11. Zwarte stern

Organismen op de plant

-Bekend is dat de Zwarte stern zijn nest bouwt op de Krabbenscheer hoewel we tegenwoordig op veel plas- en natuurgebieden aangelegde vlondertjes vinden waar de vogel nu zijn nest op bouwt (foto 11).

-De Groene glazenmaker (foto 12) is op Krabbenscheer aangewezen. De libel legt haar eitjes aan de binnenzijde van het blad. In de volgende lente komen de eitjes uit. In dertien stadia wordt de larve libel. We zijn dan inmiddels twee tot drie jaar verder. Per uitzondering kan de Groene glazenmaker gebruik maken van Lisdodde en Egelskop.

Foto 12. Groene Glazenmaker

Folklore-Gebruik-Kunst-Mythologie.

Gebruik.

-Krabbenscheer kan sloten snel onbevaarbaar maken. In de laagveengebieden werden de sloten van tijd tot tijd geschoond. De Krabbenscheer werd als (groen)-bemesting op akkerland gebruikt.

-Gekneusde bladeren van de Krabbenscheer worden op verse wonden gelegd om ontstekingen te voorkomen.

**Foto 13. Mijn echte eerste
.....Krabbenscheer**

Tot slot

Daar gaat ie weer, de Krabbenscheer. Het is herfst en ik zie de rozetten naar de bodem dalen. Elk jaar opnieuw verdwijnt de mooie verschijning, ook nu. We gaan ervan uit dat het straks weer lente gaat worden en met de Krabbenscheer ook de Zwarte stern en Groene glazenwasser terug komen.

Tekst

: Gerard te Dorsthorst

Afb. foto's: GtD(1,2,4,5,6,7,10a,10b;12); Geïllustreerde Flora van Nederland(3); Saxifraga(8,9,11).

1. Krabbenscheer	Schijndel	28 sept.	2020
2. Opstijgende rozetten	Wieden	30 april	2022
3. 'Eerste Krabbenscheer'	'Geïllustreerde Flora van Nederland' 20 ^e druk, 1960		
4. Wortelstok	Weiboschbroek	28 sept.	2020
5. Rozet	Schijndel	28 sept.	2020
6. Blad bovenzijde	Schijndel	28 sept.	2020
7. Blad onderzijde	Schijndel	28 sept.	2020
8. Vrouwelijk bloempje	Saxifraga	- Jan van der Straaten	
9. Mannelijk bloempje	Saxifraga	- Jasenk a Topic	
10a - 10b. Vegetatieve vermeerdering	Wieden	1 mei	2022
11. Zwarte stern	Saxifraga	- Henk Baptist	
12. Groene glazenmaker	Wieden	1 mei	2022
13. Mijn echte eerste Krabbenscheer	Schijndel	9 juni.	2015

*Heukels' FLORA van Nederland. 24^e druk. 2020.